

Oulun vankilan linnusto- ja lepakkoselvitys 2023

Senaatti-kiinteistöt

101020136-002

Maastonselvitykset ja raportointi

FM (biologi) Otso Valkeeniemi, AFRY Finland Oy

Raportin tarkistus

FM (biologi) Ella Kilpeläinen, AFRY Finland Oy

Pvm.

30/09/2023

Projektiviite

101020136-002

Asiakas

Senaatti-kiinteistöt

Oulun vankilan linnusto- ja lepakkoselvitys 2023

Sisältö

1	Johdanto.....	3
2	Selvitysalue.....	3
3	Laaditut selvitykset	4
4	Pesimälinnusto	4
	4.1 Menetelmät.....	4
	4.2 Tulokset	4
5	Lepakot	6
	5.1 Menetelmät.....	7
	5.2 Tulokset	7
6	Johtopäätökset	8
7	Lähteet.....	9

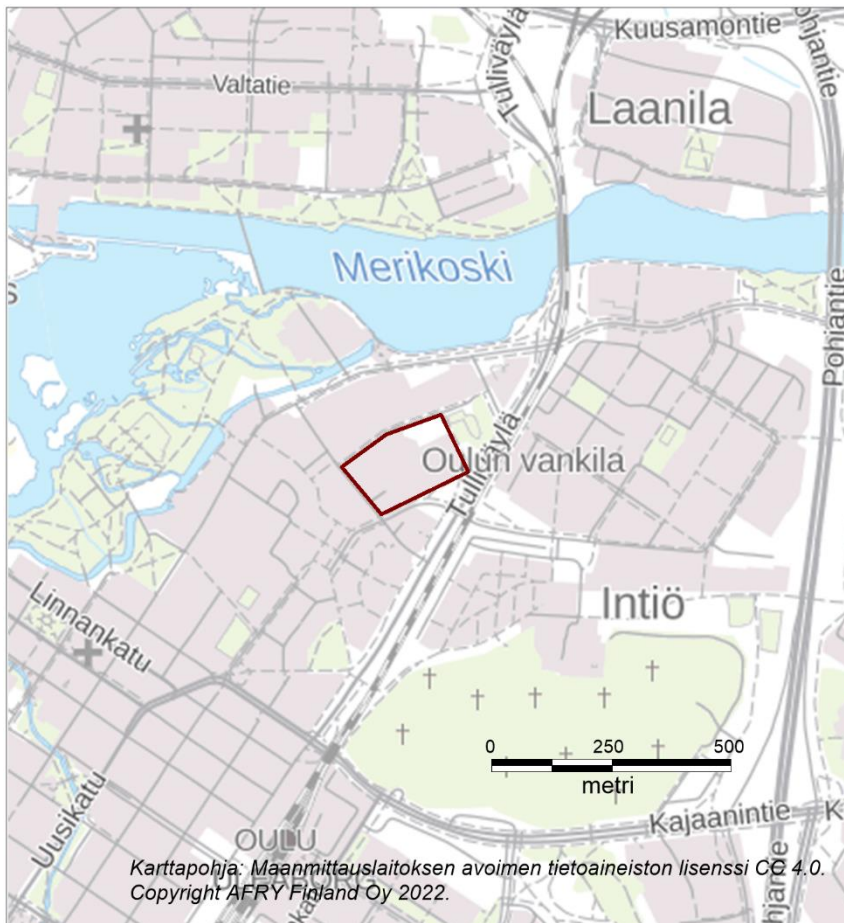
Raportin valokuvat: Otso Valkeeniemi, AFRY

1 Johdanto

Oulun vankila on siirtymässä pois nykyisistä tiloistaan loppuvuodesta 2025 ja vankila-alueelle etsitään uutta käyttöä. Alueella käynnissä olevaan kaavaprosessiin liittyen Senaatti-kiinteistöt on teettänyt vankila-alueella maisema- ja luontoselvityksen vuonna 2022 (AFRY Finland Oy 2022). Luontoselvityksen täydentämiseksi alueella tehtiin linnusto- ja lepakkoselvitys kesällä 2023.

2 Selvitysalue

Selvityksen kohteena on Oulun vankilan aidattu alue, jonka kokonaispinta-ala on 2,9 hehtaaria. Oulun vankila sijaitsee Oulun kaupungin keskustan läheisyydessä, Myllytullin kaupunginosassa (Kuva 2-1).

Kuva 2-1 Selvitysalueen sijainti ja rajaus.

3 Laaditut selvitykset

Selvityksen lähtötietoina käytettiin lähialueen lajihavaintotietoja (Suomen Lajitietokeskus 2023) sekä alueen kartta- ja ilmakehu-aineistoja (Maanmittauslaitos 2023). Vankila-alueelta ei ollut käytettävissä aikaisempia luontoselvityksiä. Vankilan lähellä olevalle Tietomaan ja Taidemuseon alueelle on tehty vuonna 2022 linnusto- ja lepakkoselvitys (Plaana Oy 2022).

Selvitysalueelle tehtiin touko-elokuussa neljä selvityskäyntiä (Taulukko 3-1). Maastoselvityksistä vastasi FM biologi Otso Valkeeniemi.

Taulukko 3-1 Vuonna 2023 tehdyt maastoselvitykset

Luontoselvitys	Maastokäynnit
pesimälinnusto	29.5. ja 15.6.2023
lepakot	15.6., 28.7. ja 9.8.2023

4 Pesimälinnusto

4.1 Menetelmät

Pesimälinnustonselvityksen tarkoituksena on muodostaa yleiskäsitys selvitysalueen pesimälinnuston lajistosta ja runsaudesta sekä selvittää etenkin uhanalaisten, EU:n lintudirektiivin liitteen I lajien ja muutoin suojellisesti huomionarvoisten lintulajien (EU-neuvoston direktiivi 79/409/ETY, Lehikoinen ym. 2019) esiintyminen alueella ja tunnistaa mahdolliset linnustolle arvokkaat kohteet.

Pesimälinnusto selvitettiin kiertolaskennalla. Kiertolaskenta suoritettiin linnustonseurannan kartoituslaskennan havainnointiohjetta (Koskimies & Väisänen 1988) mukaillen siten, että laskentakierroksia oli kaksi. Kartoitukset tehtiin havainnoinnille otollisessa säässä aamuyöllä–aamulla ennen kello 8:00, jolloin linnut laulavat aktiivisesti ja ovat helpoiten havaittavissa. Selvitetävän alueen pienen pinta-alan vuoksi selvitys oli mahdollista toteuttaa niin, ettei mikään selvitetävän alueen osa jäänyt yli 30 metrin päähän kuljetusta reitistä. Pienen pinta-alan vuoksi kahden laskentakierroksen katsottiin riittävän alueella pesivän lajiston kattavaan selvittämiseen.

4.2 Tulokset

Alueella havaittiin 10 lajia, joiden tulkittiin pesivän alueella (Taulukko 4-1, Kuva 4-1). Lisäksi havaintoja tehtiin alueella ruokailleista ja ylilentävistä lajeista, joiden ei kuitenkaan tulkita pesivän alueella. Linnusto koostuu kaupunkiympäristössä pesivistä lajeista, jotka hyötyvät ihmistoiminnasta. Vankilan alueella on useita rakennusten seiniin ja puihin ripustettuja linnunpönttöjä,

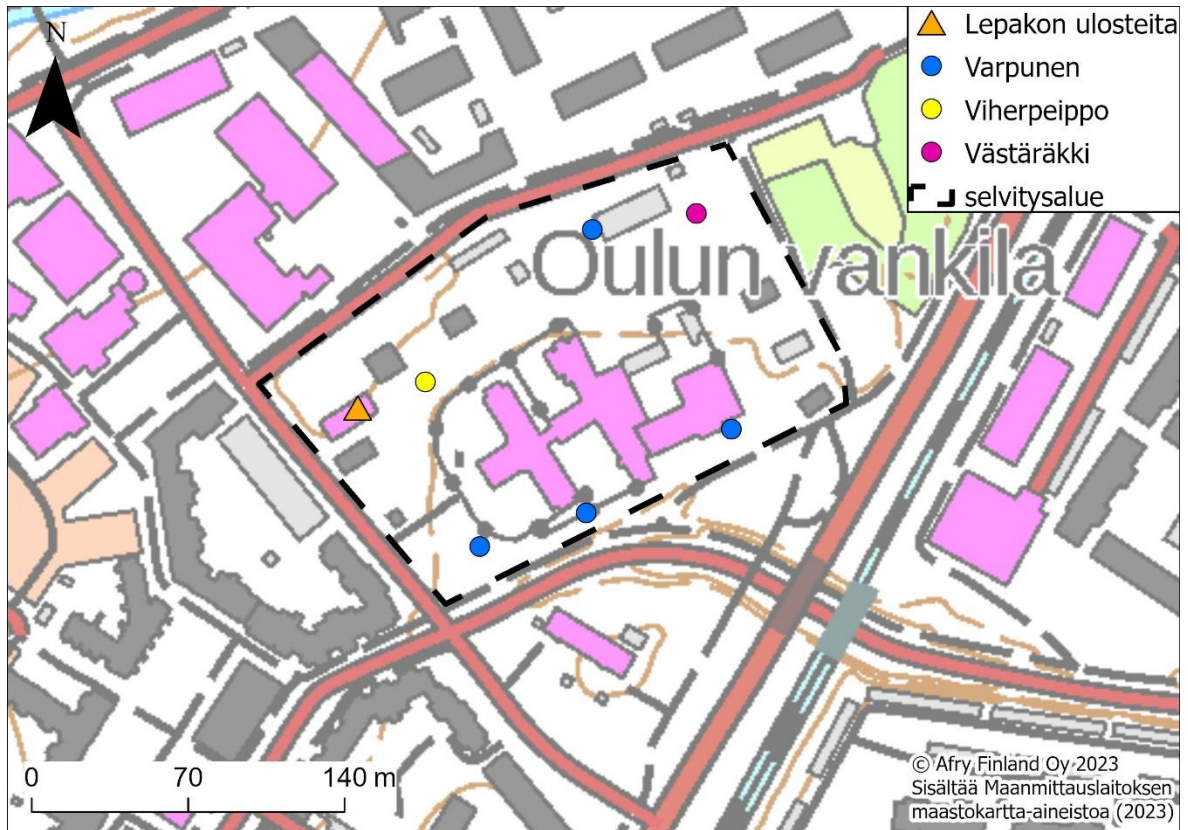
joissa pesi useita pareja talitiaisia sekä kirjosiippo. Rakennuksissa olevat kolot soveltuvat myös alueella pesivälle varpuselle ja pikkuvarpuselle. Piha-alueella olevissa koivuissa ja istutetuissa pensaissa pesii useita pareja räkättirastaita, sekä peippo.

Taulukko 4-1. Pesimälinnustoselvityksessä havaitut lajit ja niiden parimäärät sekä suojelu-asema. Lyhenteet: EN = endangered, erittäin uhanalainen; NT = near threatened, silmälläpidettävä (ei uhanalainen); KV = Suomen kansainvälinen vastuulaji.

Laji	Status	Parimäärä	Lisätietoja
räkättirastas		2	
punakylkirastas		1	
västäräkki	NT	1	
talitiainen		2	
kirjosiippo		1	
varpunen	EN	4	
pikkuvarpunen		4	
peippo		1	
viherpeippo	EN	1	
pajulintu		1	

Alueella pesivien lintujen tulkinnassa epävarmuutta aiheuttaa alueen pieni koko, sekä alueen samankaltaisuus ympäröivien tonttimaiden kanssa. Samankaltaisuuden takia, alueella havaittavat lintulajit saattavat ruokailla ja viettää aikaa vankilan alueella, mutta pesivät kuitenkin muualla. Varsinkin varpusia ja pikkuvarpusia havaittiin runsaasti myös vankilan välittömässä läheisyydessä. Havaittujen suojelullisesti huomionarvoisten lajien uhanalaistumisen pääasialliset syyt eivät liity sopivan pesimäympäristön puutteeseen Suomessa.

Lajitietokeskuksen tietokantoihin ei ole kirjattu tietoja suojelullisesti huomionarvoisten lajien pesinnästä selvitysalueella (Suomen lajitietokeskus 2023). Pesimälinnustoselvityksissä alueella tai sen välittömässä läheisyydessä havaittuja, mutta alueella pesimättömiksi tulkittuja lajeja olivat naurulokki, harakka, tervapääsky, haarapääsky, pensaskerttu, nokkavarpunen, pikkukäpylintu. Pesimälinnustoselvityksen tulosten perusteella alueella ei ole merkittäviä linnustoarvoja.

Kuva 4-1. Suojellisesti huomionarvoisten lintulajien havaintopaikat ja lepakon ulosteiden sijainti selvitysalueella.

5 Lepakot

Luontodirektiivin IV (a) eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä (LsL § 78). Kiellosta on mahdollista hakea poikkeusta. Kaikki maassamme tavattavat lepakkolajit kuuluvat näihin tiukasti suojeltuihin lajeihin. Kaikki Suomessa esiintyvät lepakot ovat myös luonnonsuojelulain 69 §:n mukaan rauhoitettuja (LsL 09/2023), minkä lisäksi Suomen vuonna 1999 ratifioima Euroopan lepakoidensuojelusopimus (EUROBATS) velvoittaa osapuolimaita huolehtimaan lepakoiden suojelusta lainsäädännön kautta sekä lisäämällä tutkimusta ja kartoituksia. EUROBATS-sopimuksen mukaan lepakoille tärkeitä ruokailualueita sekä siirtymä- ja muuttoreittejä tulee myös pyrkiä säästämään.

Useiden lepakkolajien esiintyminen painottuu Suomessa maan eteläiseen osaan. Kaava-alueen korkeudella on kuitenkin tavattu Suomen kolmestatoista lepakkolajista ainakin neljä: alueen yleisin laji pohjanlepakko (*Epstesicus nils-soni*), viiksisiippa (*Myotis mystacinus*), isoviiksisiippa (*Myotis brandtii*) ja vesisiippa (*Myotis daubentonii*) (Lajitietokeskus 2023). Kuitenkin vain pohjanlepakoista on havaintoja Oulun seudulta (Lajitietokeskus 2023). Vuonna 2022 tehdyssä Tietomaan ja Taidemuseon lepakkoselvityksessä alueella on havaittu pohjanlepakkoja (Plaana Oy 2022).

Suomessa esiintyvät lepakot saalistavat öisin ja lepäävät päivän suojaisessa paikassa. Erityisen arvokkaita ovat lepakkoyleiskunnille sopivat päiväpiilot puiden koloissa, rakennuksissa, kallionkoloissa ja muissa suojaisissa paikoissa, sekä hyvät saalistusalueet riittävän lähellä päiväpiiloja. Suomessa lepakot horestavat lokakuusta huhti-toukokuuhun.

5.1 Menetelmät

Alueelle tehtiin kolmen maastokäynnin laajuinen lepakkoselvitys touko-elo-kuussa. Selvityksissä noudatettiin Suomen Lepakkotieteellisen yhdistyksen (SLTY) laatimia kartoitusohjeita (SLTY 2023). Lepakoita etsittiin kahtena yönä (15.6. ja 28.7.) vuorokauden hämäripäähän aikaan selvitysalue rauhallisesti läpi kävellen. Lepakoita havainnoitiin sekä visuaalisesti etsimällä, että käyttämällä ultraäänidetektoria (Wildlife Acoustics EM3+), joka muuntaa lepakoiden kaikuluotausäänet ihmiskorvin kuultaviksi. Kartoitusyönä sää oli lepakoiden havaitsemisen ja aktiivisuuden kannalta hyvä (lämpötila >10 °C, sateetonta, tyyntä). Alueen aiemmat lepakkohavainnot tarkastettiin Suomen lajitietokeskuksen Laji.fi-sivustolta 28.9.2023.

Kartoituskäyntien lisäksi tehtiin 9.8. rakennusten tarkastuskäynti mahdollisten lepakoiden levähdys- ja lisääntymispaikkojen tarkistamiseksi. Alueella on runsaasti vanhoja rakennuksia, joissa on ullakkotiloja, jotka voivat soveltua lepakkoille. Piha-alueella on lisäksi kolme maakellaria, jotka niin ikään tarkastettiin. Tarkastuksessa havainnoitiin rakennusten sisätiloista päivälevolla olevia lepakkoita, lepakoiden ulosteita lattiatasoilta ja kiipeämijälkiä seinistä rakennusten ulko- ja sisäpuolelta. Alueen rakennuksista ei tarkistettu pohjoisreunalla olevaa sauna- ja pesutupaa, koska rakennuksen lukkoihin sopivia avaimia ei ollut saatavilla. Rakennus tarkastettiin vain ulkopuolisesti.

5.2 Tulokset

Yöaikaan tehdyillä kartoituskäynneillä ei tehty havaintoja saalistelevista lepakkoista alueella. Rakennusten tarkastuskäynnissä löydettiin lepakon ulosteita pihan luoteisnurkkauksessa olevan toimistorakennuksen, Oxtiernan talon, ullakkotiloista (Kuva 4-1, Kuva 5-1). Ulosteiden tuoreutta ei pysty havainnon perusteella kuitenkaan varmentamaan. Rakennuksista ei löydetty päiväpiiloissa olevia lepakkoita.

Kuva 5-1 Lepakon ulosteita Oxtiernan talon ullakolla.

6 Johtopäätökset

Oulun vankilan alueelle tehtiin kesällä 2023 täydentävät linnusto- ja lepakkoselvitykset alueen kaavoituksen tarpeisiin.

Vankilan alueella pesivä linnusto koostuu tavanomaisesta kaupunkiympäristössä pesivästä lajistosta, joka hyötyy erityisesti ihmistoiminnan synnyttämistä kolopesäpaikoista.

Vankilan yhdestä rakennuksesta löydettiin lepakon ulosteita. Ulosteiden tuoreudesta ei kuitenkaan pysty tekemään johtopäätöksiä. Koska alueella ei havaittu selvityksissä saalisteleviä tai päiväpiiloissa oleskelevia lepakoita, on todennäköisempää, että kyse on vanhoista ulosteista, jotka ovat säilyneet kuivassa ullakkotilassa. Ulostehavainnon takia ei kuitenkaan voida täysin poissulkea lepakoiden esiintymisen mahdollisuutta vankilan alueella, sekä Oxtiernan talon roolia mahdollisena lisääntymis- ja levähdyspaikkana. Mikäli lepakot käyttävät talon ullakkotiloja säännöllisesti päiväpiiloina tai talvehtimispaikkana, voi mahdollisista talon muutostöistä tulevaisuudessa aiheutua häiriötä lepakoille.

Selvityksissä alueella havaittiin myös yksi metsäjänis, rusakko ja orava.

7 Lähteet

AFRY Finland Oy 2022. Oulun vankilan maisemaselvitys. Senaatti-kiinteistöt.

AFRY Finland Oy 2022. Oulun vankilan luontoselvitys. Senaatti-kiinteistöt.

BirdLife Suomi ry 2022. Tärkeät lintualueet. <https://www.birdlife.fi/suojelu/alueet/>

Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988. Linnustonseurannan havainnointiohjeet. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, 2. Painos. Helsinki.

Lehikoinen, A., Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Below, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Raja-särkkä, A., Rintala, J., Rusanen, P., Sirkiä, P., Tiainen, J. & Valkama, J. 2019. Suomen lintujen uhanalaisuus.

Maanmittauslaitos 2023. Paikkatietoikkuna. www-sivut: <https://www.paikkatietoikkuna.fi/>

Plaana Oy, Natans Oy, Aallokas Oy 2022. Tietomaan ja Taidemuseon alueen luontoselvitys. Oulun tilapalvelut.

Suomen Lajitietokeskus 2023. <https://laji.fi>

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry. 2023: Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille.